

نقدی بر یک اثر جدید در حوزه فهرست‌نویسی

● سید مهدی ظاهری

کارشناس مرکز اطلاعات و مدارک اسلامی

مقدمه

با افزایش تعداد کتاب‌های فارسی در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی، و نیز تعدد کتاب‌هایی که در یک موضوع واحد انتشار می‌یابند، خود به خود این سؤال در ذهن کتابداران، اعضای هیأت علمی و دانشجویان شکل می‌گیرد که کتاب‌های جدید با چه هدفی تهیه و منتشر می‌شوند و اصولاً جایگاه هر کتاب در میان آثار مشابه کجاست؟ آیا آثار جدید با هدف رفع خلأهای موجود در آن حوزه موضوعی تدوین می‌گردند؟ آیا آثار جدید از منظری نو به موضوع مورد نظر نگر بسته و ایده‌هایی جدید می‌آفرینند؟ یا اینکه صرفاً کارهایی تکراری و مشابه محسوب می‌شوند؟

بدون تردید، پاسخ به چنین پرسش‌هایی نمی‌تواند بصورت انفرادی مطرح شده و به نتیجه دلخواه منتهی گردد. در چنین شرایطی، توصیف و نقد کتاب در نشست‌های تخصصی می‌تواند خوانندگان را در رسیدن به پاسخ مناسب یاری دهد.

سنت نقد، به منزله یکی از رویکردهای آکادمیک، همواره مورد توجه محیط‌های علمی و دانشگاهی بوده و مطالعه نقد کتاب‌ها طرفداران زیادی در میان خوانندگان داشته است. نگاهی هرچند مختصر به صدها مجله نقد کتاب در جهان و ده‌ها مورد در ایران می‌تواند نشان‌دهنده دامنه و عمق این سنت باشد.

در چند سال اخیر تعداد کتاب‌هایی که در زمینه

● کمیته مشترک بازنگری در قواعد فهرست‌نویسی انگلو - امریکن. فهرست‌نویسی کتاب با استفاده از قواعد بازنگری شده انگلو - امریکن، ترجمه و مثال‌های فارسی از: مرتضی کوبی. تهران: نشر چاپار، ۱۳۸۳، ۲۰۸ صفحه، وزیری، شومیز.

در اثر کاملاً منطبق بر تنظیم و نحوه ارائه مطالب در متن اصلی قواعد فهرست‌نویسی انگلو - امریکن است. در پایان کتاب نیز نمایه‌ای ارائه شده که ظاهراً خلاصه نمایه پایانی متن اصلی قواعد فهرست‌نویسی انگلو - امریکن می‌باشد که در آن فقط مداخل مربوط به فصل اول و دوم انتخاب شده است.

نقد و بررسی اثر

همان‌طور که در مقدمه اشاره شد، تعدد کتاب‌های منتشر شده در یک موضوع واحد، این سؤال را مطرح می‌سازد که جایگاه هر کتاب در میان آثار مشابه کجاست و کتاب‌های جدید با چه هدفی بوجود می‌آیند؟ با توجه به اینکه متن کامل قواعد فهرست‌نویسی انگلو - امریکن قبلاً در سال ۱۳۷۱ توسط دکتر رحمت‌الله فتاحی (عضو هیأت علمی دانشگاه فردوسی مشهد) ترجمه و در ۱۰۳۶ صفحه توسط انتشارات آستان قدس رضوی منتشر شده است، انتشار ترجمه‌ای دیگر از فصل‌های اول و دوم آن هم در قالب اثری جدید با چه هدفی صورت گرفته است؟ دکتر کوکی در مقدمه خود، به بیان دلایلی چند برای توجیه سؤالات پیش پرداخته است. در بخش نخست مقاله حاضر، به بررسی این دلایل پرداخته، و در بخش دوم، اشکالات فنی و اشکالات تائیدی اثر ارائه خواهد شد.

فهرست‌نویسی به زبان فارسی انتشار یافته رو به فزونی گذارده است. این در حالی است که بیشتر این آثار فقط به آموزش فهرست‌نویسی کتاب‌ها و نه سایر انواع منابع اطلاعاتی گرایش دارند. هر چند کتاب هنوز رسانه غالب در بیشتر کتابخانه‌های ایران محسوب می‌شود، اما از افزایش سریع انواع مواد غیر کتابی بویژه منابع الکترونیکی و ورود آن‌ها به مجموعه کتابخانه‌ها، و تمایل کتابخانه‌ها به پاسخگویی نیازهای اطلاعاتی کاربران از طریق این منابع، همراه با تمایل رو به رشد کاربران به استفاده از این منابع نباید غافل بود. فقدان آثاری جامع و مستقل در زمینه آموزش فهرست‌نویسی سایر مواد کتابخانه‌ای و نیز سایر مباحث مربوط به حوزه فهرست‌نویسی کاملاً محسوس است.

یکی از جدیدترین کتاب‌هایی که به زبان فارسی در زمینه فهرست‌نویسی کتاب‌ها منتشر شده است، اثر استاد ارجمند جناب آقای دکتر کوکی، عضو هیأت علمی گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه شهید چمران اهواز و یکی از برجسته‌ترین صاحب‌نظران حوزه فهرست‌نویسی ایران، با عنوان «فهرست‌نویسی کتاب با استفاده از قواعد بازنگری شده انگلو - امریکن» می‌باشد. این مقاله به معرفی، نقد و بررسی این اثر می‌پردازد.

معرفی کتاب

کتاب فهرست‌نویسی کتاب با استفاده از قواعد بازنگری شده انگلو - امریکن، ترجمه فصل‌های اول و دوم از بخش اول و ویرایش دوم کتاب قواعد فهرست‌نویسی انگلو - امریکن (AACR2) است که بنابر قول مترجم «برای نخستین بار، در خرداد ماه سال ۱۳۶۸ بصورت یک جزوه و بعنوان نشریه شماره ۱۹ از انتشارات کتابخانه مرکزی دانشگاه شهید چمران اهواز منتشر شد». (لازم به ذکر است فصل دوم اثر فاقد ترجمه بخش مربوط به تک‌نگاشت‌های چاپی اولیه است.) مترجم اثر، علاوه بر ترجمه، مثال‌های فارسی فراوان به همراه مثال‌های انگلیسی (بر گرفته از متن اصلی قواعد فهرست‌نویسی انگلو - امریکن) ارائه نموده است که این امر به فهم و آموزش بهتر قواعد کمک می‌کند. بیشتر این مثال‌های فارسی مربوط به فصل دوم اثر می‌باشد. آنچه‌ان که مترجم در مقدمه خود اذعان داشته، برای تهیه مثال‌های فارسی، «حدود ۶۰۰۰ فهرست برگه مندرج در هفتصد و هجده صفحه دو نسخه از کتاب‌شناسی ملی ایران مورد بررسی قرار گرفته است». در برخی از قواعد توضیحاتی از سوی مترجم بیان شده که با حرف (م) داخل کمانک مشخص شده‌اند. تنظیم و نحوه ارائه مطالب

۱. نقد و بررسی دلایل مترجم برای انتشار ترجمه

جای خوشحالی بسیار است که مترجم محترم، در ابتدای مقدمه خود، پیشینه اثرش را بیان نموده و تاریخ اقدام به ترجمه فصل‌های اول و دوم انگلو - امریکن را مقدم بر ترجمه کامل انگلو - امریکن توسط دکتر فتاحی بیان کرده، که به دلیل مشغله پیش آمده برای ایشان امکان انتشار آن مهیا نشده است. در ادامه، ضمن توصیه استفاده از ترجمه کامل قواعد فهرست‌نویسی انگلو - امریکن توسط دکتر فتاحی، دلایلی را برای انتشار ترجمه خود بر شمرده است:

۱-۱. مترجم، اولین دلیل خود را عدم انتشار مجدد ترجمه دکتر فتاحی توسط انتشارات آستان قدس رضوی، و در نتیجه غیر قابل دسترس بودن آن برای جامعه کتابداران ایرانی می‌داند.

عدم چاپ مجدد ترجمه دکتر فتاحی به معنای غیر قابل دسترس بودن آن نیست، چرا که در بسیاری از کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی، گروه‌های آموزشی، دانشگاه‌ها و... وجود داشته و همچنان از آن استفاده

می‌شود، و فقط امکان تهیه آن احتمالاً از ناحیه ناشر یا کتاب‌فروشی‌ها میسر نمی‌باشد. دیگر آنکه، اگر این اثر هنوز می‌تواند پاسخگوی نیازهای جامعه کتابداری ایران باشد، باید با ایجاد تمهیدات و حمایت از سوی ناشران تخصصی تجدید چاپ گردد (البته با روزآمد ساختن آن). از این دلایل گذشته، مسأله قابل توجه آن است که مترجم در بخش‌های مختلف اثر، مطالعه ترجمه دکتر فتاحی را به کتابداران ایرانی توصیه نموده (ص. ۶)، یا آنکه در بسیاری از توضیحات خود در متن برخی قواعد به آن ارجاع داده است. در صورت غیر قابل دسترس بودن ترجمه دکتر فتاحی، آیا چنین ارجاعاتی کور محسوب نمی‌شوند؟

۲-۱. دلیل دیگری که مترجم برای توجیه انتشار اثر خود بیان کرده، روزآمدی آن نسبت به ترجمه دکتر فتاحی است. با مقایسه هر دو ترجمه می‌توان دریافت که اضافات و تغییرات اثر نسبت به ترجمه دکتر فتاحی، در حدود ۲ تا ۳ صفحه (از متن اصلی) است. آیا چنین حجمی از تغییرات و اضافات می‌تواند دلیلی بر انتشار ترجمه‌ای دیگر از قواعد فهرست‌نویسی انگلو - امریکن باشد؟

اما سؤال دیگری که مطرح می‌شود آن است که: آیا آخرین متن بازنگری شده قواعد فهرست‌نویسی انگلو - امریکن که در سال ۲۰۰۲ منتشر شده، مبنای مترجم بوده است؟ بویژه اینکه روزآمدسازی صورت گرفته نیز، در تمامی اثر انجام نشده و بعضی از بخش‌ها مطابق نسخه‌های قدیمی قواعد فهرست‌نویسی انگلو - امریکن هستند. با مقایسه اثر با آخرین متن (اصلی) بازنگری شده انگلو - امریکن، می‌توان دریافت که جواب سؤال فوق منفی است و این اثر بر مبنای آخرین متن بازنگری شده انگلو - امریکن نمی‌باشد. بنابراین خود اثر نیز نیاز به تجدید نظر و روزآمدسازی دارد. با توجه به تاریخ انتشار اثر که سال ۱۳۸۳ بوده است، دسترسی به آخرین متن بازنگری شده انگلو - امریکن برای مترجم وجود داشته و شایسته می‌بود مترجم این نسخه را مبنای ترجمه خود قرار می‌داد تا با عنوان اثر نیز همخوانی داشته باشد.

تفاوت این اثر با آخرین متن بازنگری شده انگلو - امریکن (۲۰۰۲) در حدی است که ذکر تمامی تفاوت‌ها در این مقاله امکان‌پذیر نمی‌باشد. اما برای نمونه می‌توان مواردی را ذکر نمود:

الف - انتهای صفحه ۳۵ تا ابتدای صفحه ۳۸ اثر، به قاعده 1.1C1 مربوط به «وجه تسمیه عام» («شناسه عمومی ماده» در این اثر) هر یک از مواد کتابخانه‌ای اختصاص یافته است. اطلاعات ارائه شده در این صفحات

تفاوت‌های بسیار زیادی با اطلاعات مندرج در آخرین متن بازنگری شده قواعد فهرست‌نویسی انگلو - امریکن دارد. از جمله می‌توان به تفاوت در ترتیب قرار گرفتن وجوه تسمیه عام، افزوده شدن وجوه تسمیه عام جدید برای مواد کتابخانه‌ای جدید، و تغییر برخی از وجوه تسمیه عام به اصطلاحات جدید اشاره نمود. این بخش از اثر بر مبنای هیچ یک از متون بازنگری شده انگلو - امریکن نمی‌باشد و دقیقاً مطابق با متن ویرایش دوم انگلو - امریکن بازنگری نشده (۱۹۷۸) است. برای مثال وجه تسمیه عام برای مواد مورد توصیف در فصل نهم انگلو - امریکن، در این اثر، «بایگانی داده‌های ماشین‌خوان» ذکر شده است. این اصطلاح در آخرین متن بازنگری شده انگلو - امریکن (۲۰۰۲)، «منبع الکترونیکی» می‌باشد. در اولین متن (کامل) بازنگری شده انگلو - امریکن (۱۹۸۸) نیز، به دلیل تجدید نظر اساسی در فصل نهم، وجه تسمیه عام آن از «بایگانی داده‌های ماشین‌خوان» به «بایگانی رایانه‌ای» تغییر نام یافت (JSC، 2004).

ب - در آخرین متن بازنگری شده انگلو - امریکن (2002)، متن قواعد 1.1G2 و 1.1G3 کاملاً تغییر کرده، در صورتی که در ترجمه دکتر کوکبی لحاظ نگردیده است

ج - قواعد 1.4B1 تا 1.4B8 (مربوط به وضعیت نشر، توزیع و غیره) که در صفحات ۶۳ تا ۶۵ ترجمه دکتر کوکبی ذکر شده، در قواعد فهرست‌نویسی انگلو - امریکن مورد تجدید نظر اساسی قرار گرفته، از جمله، قواعد 1.4B5 و 1.4B8 حذف شده‌اند.

د - قواعد 1.4D4، 2.1F2 و 2.5B9 نیز، که به ترتیب در صفحات ۷۱، ۱۳۱ و ۱۴۹ ترجمه دکتر کوکبی آمده‌اند، از قواعد فهرست‌نویسی انگلو - امریکن حذف شده‌اند.

***

همان‌طور که پیشتر اشاره شد، این تغییرات در حدی است که امکان بیان همه آن‌ها در این مقاله وجود ندارد. اما نکته قابل توجه دیگر آنکه، این اثر فاقد موارد متعددی نسبت به ترجمه دکتر فتاحی است که این موارد در آخرین متن بازنگری شده انگلو - امریکن نیز موجود می‌باشند.

۳-۱. دلیل سوم مترجم، کم بودن حجم این اثر و در نتیجه کاهش قیمت آن نسبت به ترجمه دکتر فتاحی است. این امر می‌تواند نکته مثبتی برای انتشار ترجمه کوتاه انگلو - امریکن باشد.

هیچ صورتی امکان نداشت، جاهایی خالی در زیر برخی مثال‌های متن انگلیسی باقی گزارده [صحیح: گزارده] شده تا در آینده توسط مترجم یا فهرست‌نویسانی که از این متن استفاده می‌کنند با مثال‌های فارسی مناسب تکمیل گردد». در هیچ جایی از اثر چنین فضاهای خالی مشاهده نمی‌شود (البته این مورد ممکن است به دلیل عدم رعایت ناشر در هنگام صفحه‌آرایی باشد).

۳-۲. یکی از مواردی که توجه خوانندگان آشنا با ترجمه دکتر فتاحی را پس از مطالعه اثر به خود جلب می‌کند، ادعای مترجم در مورد تلاش او برای استفاده از معادل‌های مورد استفاده در ترجمه دکتر فتاحی است (ص. ۱۱)؛ این در حالی است که تفاوت زیادی بین معادل‌های مترجم و معادل‌های دکتر فتاحی در اثر دیده می‌شود. طوری که گمان می‌رود کوشش مترجم برخلاف ادعایش، انتخاب معادل‌هایی متفاوت با معادل‌های دکتر فتاحی بوده است. تعداد این موارد در اثر بسیار است، اما می‌توان نمونه‌هایی را اشاره نمود، از جمله:

۳-۲-۱. انتخاب معادل فارسی «مطلب» برای اصطلاح «Item» به جای معادل فارسی «اثر» در ترجمه دکتر فتاحی

۳-۲-۲. انتخاب معادل فارسی «یادداشت به همراه» برای اصطلاح «With Notes» به جای معادل فارسی. «یادداشت به انضمام» در ترجمه دکتر فتاحی.

۳-۲-۳. انتخاب معادل فارسی «شناسه عمومی ماده» برای اصطلاح «General material designation» به جای معادل فارسی «وجه تسمیه عام» در ترجمه دکتر فتاحی.

۳-۲-۴. انتخاب معادل فارسی «شناسه ویژه ماده» برای اصطلاح «Special material designation» به جای معادل فارسی «وجه تسمیه خاص» در ترجمه دکتر فتاحی.

*****

ارائه معادل‌ها یا برگردان‌های بومی برای واژه‌های بیگانه یکی از نشانه‌های پویایی زبان است. این امر می‌تواند هم پیامد مثبت و هم پیامد منفی در بر داشته باشد. مسأله‌ای که باید در اینجا مدنظر قرار گیرد، آسیب‌هایی است که معادل‌های جدید ممکن است به ادبیات یک حوزه وارد کنند. برای نمونه، معادل‌های فارسی که برای اصطلاحات انگلیسی فوق در اغلب آثار تخصصی کتابداری آورده شده، همان معادل‌های دکتر فتاحی است. (سلطانی، پوری؛ راستین، فروردین، ۱۳۸۱؛ رشیدی، علی، ۱۳۸۱)

۴-۱. وجود مثال‌های فارسی برای بیشتر قواعد و توضیحات مترجم در جای جای کتاب، دلایل دیگر مترجم است که از این نظر قابل تقدیر است. ارائه مثال‌های فارسی برای قواعد، به فهم بهتر آن‌ها کمک می‌کند؛ اما اکثر توضیحات مترجم در متن کتاب در اصل ارجاع به متن کامل فارسی قواعد (ترجمه دکتر فتاحی) و متن اصلی (انگلیسی) است. آیا وجود چنین توضیحاتی می‌تواند توجیهی قابل قبول باشد؟

۵-۱. یکی از دلایل مترجم، مورد (ه) از مقدمه است (ص ۷). در این بخش مترجم، ترجمه‌اش را به دلیل کمتر بودن بضاعت علمی خود نسبت به دکتر فتاحی و هم‌چنین ویراستاری ترجمه دکتر فتاحی توسط دکتر اسدالله آزاد، ساده‌تر و در نتیجه برای استفاده آسان‌تر دانسته است. این امر نیز می‌تواند نکته مثبتی برای ترجمه جدید تلقی شود. ۶-۱. مترجم، در آخرین دلیل خود، عدم رعایت استانداردهای لازم در تدوین کتاب‌شناسی ملی، «علی‌رغم وجود آثار ارزشمندی مانند ترجمه دکتر فتاحی» را، مورد انتقاد قرار داده و اظهار امیدواری نموده که انتشار اثر حاضر و استفاده از آن، گامی در راستای بهبود فهرست‌نویسی در ایران باشد.

۲. اشکالات فنی و اشکالات تایپی

در این بخش از مقاله، اشکالات فنی و تایپی اثر مورد بررسی قرار گرفته است. لازم به ذکر است سیر مطالب به ترتیب صفحات کتاب می‌باشد.

۲-۱. در صفحه ۸ اثر، مترجم توضیحاتی در مورد مثال‌های فارسی اثر ارائه نموده و اظهار داشته: «در مواردی که مثالی ارائه نشده، یا مثالی در کتاب‌شناسی ملی یافت نشده که خود، می‌تواند نشان از غیر استاندارد بودن فهرست‌نویسی کتاب‌شناسی ملی داشته باشد یا به دلیل در دست نبودن کتاب مناسب برای ارائه مثال بوده است...». کتاب‌شناسی ملی صورت کتاب‌های فهرست شده در کتابخانه ملی است و عدم وجود مثال مناسب برای بعضی از قواعد انگلو- امریکن نمی‌تواند تنها به دلیل غیراستاندارد بودن کتاب‌شناسی ملی باشد، بلکه ممکن است به دلیل عدم وجود کتابی با شرایط لازم باشد. بنابراین چنین دلیلی برای غیر استاندارد خواندن کتاب‌شناسی ملی، دلیلی منطقی نیست.

۲-۲. در انتهای صفحه ۹ و ابتدای صفحه ۱۰ کتاب آمده است: «برای اکثر قواعد، مثال فارسی عرضه شده، اما در مورد برخی از قواعد که ارائه مثال به فارسی به

صدیق‌بهرزادی، ماندانا، ۱۳۷۸ و...)

بنابراین، پس از تداول اصطلاحاتی خاص بین متخصصان و آثار تخصصی یک حوزه، ایجاد اصطلاحاتی جدید موجب ضعف در زبان مشترک علمی می‌گردد.

۲-۴. در صفحه ۱۳ کتاب، معادلی که برای عبارت انگلیسی «chief source of information» انتخاب شده، «منبع عمده اطلاعات» می‌باشد، در صورتی که در سایر قسمت‌های اثر (صفحات: ۱۷، ۲۶ و...)، «منبع اصلی اطلاعات» آمده است.

۲-۵. در صفحه ۲۲ (سطر آخر)، در بین ارجاعات به شماره‌های بعضی از قواعد، شماره قاعده‌های 1.4D (نام ناشر، پخش‌کننده، و غیره) و 1.7 (ناحیه یادداشت) ذکر نشده است.

۲-۶. در صفحات ۲۳ و ۲۴، مثال‌هایی برای قواعد 1.0D1 (سطح اول توصیف) و 1.0D2 (سطح دوم توصیف)، آورده شده که بخوبی بیانگر این قواعد نمی‌باشند. بهتر بود مثالی ذکر می‌گردید که دارای اطلاعاتی مربوط به تمامی عناصر موجود در «سطوح اول و دوم توصیف» باشد، تا کتابداران و فهرست‌نویسان جوان براحتی آن قواعد را درک کنند.

۲-۷. در صفحه ۳۱، در توضیح نحوه ارائه «عنوان برابر» بر روی پیشینه کتاب‌شناختی آمده است: «... به دنبال نخستین بخش عنوان و کلمه ot (در فارسی، معادل «یا». م.)، کاما بگذارید...»؛ که «کلمه ot (در فارسی «یا») میان دو نشانه کاما صحیح است.

۲-۸. در صفحه ۴۳، سطور ۱۴ و ۱۵ به بعد (تا پایان صفحه) مربوط به قاعده 1.1E6 است که شماره قاعده آن درج نشده و بعنوان بخشی از قاعده 1.1E5 آمده است، در حالی که این قاعده، قاعده‌ای مستقل می‌باشد. (لازم به ذکر است مترجم محترم در نقد ویرایش سوم کتاب فهرست‌نویسی: اصول و روش‌ها، اثر دکتر رحمت‌الله فتاحی، «قواعد فهرست‌نویسی انگلو - امریکن» را، به اشتباه، فاقد چنین قاعده‌ای دانسته بود (کوکبی، ۱۳۸۰).

۲-۹. در سطر پنجم و ششم از صفحه ۵۹، برای قاعده 1.2C2 مثالی فارسی آمده که بیانگر این قاعده نیست و صحیح نمی‌باشد. این قاعده مربوط به شرح پدیدآور مربوط به ویرایش است، در حالی که مثال مربوط به یک «مصحح» است.

۲-۱۰. در صفحات ۷۳ و ۷۴، شماره قواعد 1.4D5 و 1.4D7 (نسبت به آخرین متن بازنگری شده AACR2) ذکر نشده و متن این قواعد بعنوان بخشی از قواعد پیشین خودارائه شده‌اند.

۲-۱۱. در صفحه ۷۵ (سطر ۱۱)، نام محل نشر در مثال ذکر نشده، که (London) صحیح می‌باشد.

۲-۱۲. در صفحه ۹۳ (سطر آخر)، قاعده 1.6H4 مربوط به فروست فرعی، آمده است: «در چنین حالتی شماره استاندارد بین‌المللی پیابند فروست فرعی را حذف کنید». این بخش قاعده به حذف شماره استاندارد بین‌المللی پیابند «فروست اصلی» دستور داده است که در این اثر به اشتباه «فروست فرعی» ذکر شده است.

۲-۱۳. در صفحه ۱۰۹، ذیل قاعده 1.9B می‌خوانیم: «یکی از روش‌های زیر را برای توصیف مطالب ضمیمه‌ای که جداگانه توصیف می‌شوند انتخاب کنید». این قاعده به اشتباه «مطالب ضمیمه‌ای که جداگانه توصیف می‌شوند» بیان شده است، در حالی که در مورد آثار ضمیمه‌ای است که به منزله «وابسته» توصیف می‌شوند.

۲-۱۴. در صفحه ۱۱۵، دومین مثال فارسی مربوط به قاعده 1.11F، به این صورت نوشته شده است: «۲ ج. در یک مجلد». در این مثال تعداد مجلدات با حروف ارائه شده، اما در مثال‌های بعدی مربوط به آثار چند جلدی که در مجلدات محدودتر صحافی شده‌اند (از جمله صفحه ۱۱۵ و...)، تعداد مجلدات به عدد درج گردیده است. با توجه به اینکه هدف این اثر بیان استانداردهای فهرست‌نویسی است باید تصمیمی واحد در نحوه ارائه اطلاعات کتاب‌شناختی اتخاذ گردد. در غیر این صورت استفاده‌کنندگان از این اثر دچار تعارض می‌گردند. (در این مورد لازم به ذکر است طبق قواعد فهرست‌نویسی انگلو - امریکن، تعداد مجلدات بصورت عدد و طبق شیوه کتابخانه ملی ایران، تعداد مجلدات با حروف ذکر می‌گردد).

۲-۱۵. در صفحه ۱۲۹ (سطر اول)، توضیح یکی از مثال‌ها به اشتباه این گونه آمده است: «اطلاعات دیگر عنوان که طولانی بوده حذف شده است» که صحیح آن: «اطلاعات دیگر عنوان که طولانی بوده در ناحیه یادداشت داده شده است» می‌باشد.

۲-۱۶. در صفحه ۱۳۲ (سطر ۸)، مثالی فارسی مربوط به قاعده 2.1F3 ذکر گردیده و در این مثال پدیدآورنده اثر سازمان یونی‌سیست است که با نشانه کاما (،) از سازمان مادر خود (یونسکو) تفکیک شده است. اما در بقیه مثال‌های مشابه اثر، بین سازمان مادر (اصلی) و سازمان وابسته (فرعی) علامت نقطه (.) درج شده است. توضیحات مربوط به مورد (۲-۱۴) این مقاله در این مورد نیز صدق می‌کند. البته لازم به ذکر است در قواعد فهرست‌نویسی انگلو - امریکن قاعده‌ای در این مورد وجود ندارد، اما در تمامی مثال‌ها نشانه کاما (،) استفاده شده است، از جمله

عدم وجود اشکالات تایپی در آثار مربوط به فهرست نویسی، به دلیل وجود علایم، قواعد و ریزه کاری های خاص و فراوان، ظاهراً امری اجتناب ناپذیر است. در مورد این اثر باید گفت که دقت مترجم محترم قابل تحسین می باشد. با این وجود در این اثر نیز مانند سایر آثار مشابه، اشکالات تایپی چندی یافت می شود که در قالب جدولی ارائه می گردد.

امید است مترجم گرانقدر جناب آقای دکتر کوکبی که از مدرسان و فهرست نویسان پرتلاش و دانشمند ایران بشمار می آید، این نگارنده را در واکنش به نقد و بررسی حاضر ارشاد نمایند. هم چنین، امید است که سنت نقد هرچه بیشتر در جامعه کتابداری ایران و با هدف تعامل بیشتر میان مؤلفان و خوانندگان توسعه یابد.

منابع:

- سلطانی، پوری؛ راستین، فروردین. دانشنامه کتابداری و اطلاع رسانی، ویرایش ۳، تهران: فرهنگ معاصر، ۱۳۷۹.
- سور، کی. جی. استاندارد بین المللی کتاب شناسی توصیفی منابع الکترونیک، مترجم علی رشیدی. ارومیه: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ارومیه، مؤسسه فرهنگی انتشاراتی شاهد و اینترگران، ۱۳۸۱.
- صدیق بهزادی، ماندانا. دستنامه قواعد فهرست نویسی، ویرایش ۳، تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۸.
- کمیته مشترک بازنگری در قواعد فهرست نویسی انگلو - امریکن. قواعد فهرست نویسی انگلو - امریکن، ویرایش ۲. ترجمه رحمت الله فتاحی. ویراسته اسدالله آزاد. مشهد: آستان قدس رضوی، معاونت فرهنگی، ۱۳۷۱.
- کوکبی، مرتضی. «چه کسی حرمت امامزاده را نگهدارد؟» نقدی بر کتاب فهرست نویسی: اصول و روش ها»، مجله علوم تربیتی و روان شناسی، دوره سوم، ۷(۳-۴)، زمستان ۱۳۸۰.

-The Joint Steering Committee for Revision of AACR. A Brief History of AACR.

<http://www.collectionscanada.ca/jsc/history.html>.

Available at: Accessed June 14, 2005.

-The Joint Steering Committee for Revision of AACR. Anglo - American cataloging rules. 2nd ed., 2002 Revision 2003 Update. Ottawa: Canadian Library Association; Chicago: American Library Association, 2003.

صفحه 11-9 از فصل نهم (منابع الکترونیکی) مثال اول ذیل قاعده 9.4F1.

۲-۱۷. در صفحه ۱۴۱ (سطر ۱۸)، دومین مثال فارسی مربوط به قاعده 2.4F1 به این صورت می باشد: «تهران: انتشارات مولی [مرکز پخش]، ۱۳۶۰؟». با توجه به اینکه تاریخ نشر این مثال احتمالی است باید میان دو قلاب قرار گیرد.

۲-۱۸. در صفحه ۱۴۶ و ۱۴۸، معادل فارسی برای Ca. «در حدود» در نظر گرفته شده، در حالی که در مثال ها، از جمله مثال صفحه ۱۴۸ (سطر ۹) «حدود» آمده است. توضیحات مربوط به مورد (۲-۱۴) این مقاله، در اینجا نیز صادق است.

۲-۱۹. در صفحه ۱۴۶ (سطر ۱۲ و ۱۳)، برای ادامه قاعده 2.5B3 ترجمه اشتباهی انجام گرفته، «توالی های بدون شماره غیر مهم (صفحات و غیره تبلیغات، و خالی) را در نظر نگیرید»؛ که صحیح آن: «صفحه های متوالی بدون شماره مربوط به مطالب غیر ضروری (آگهی ها، صفحه های سفید و جز آن) را نادیده انگارید»، می باشد. (کمیته مشترک بازنگری در قواعد فهرست نویسی انگلو - امریکن، ۱۳۷۱، ص ۱۳۰)

۲-۲۰. در صفحه ۱۴۸، معادل فارسی برای in various pagings، «صفحه شمار گوناگون»، و معادل فارسی برای in various foliations «برگ شمار گوناگون» در نظر گرفته شده است؛ در صورتی که در مثال ها، «در صفحه شمار گوناگون» و «در برگ شمار گوناگون» آمده است (توضیحات مورد (۲-۱۴) این مقاله در اینجا نیز صلق می کند).

۲-۲۱. در صفحه ۱۵۰، شماره قاعده 2.5B11 ذکر نشده و این قاعده بعنوان بخشی از قاعده پیشین خود آمده است.

۲-۲۲. در صفحه ۱۶۰، ذیل قاعده 2.5D2، اولین مثال فارسی ارائه شده یعنی «۱۷/۵×۱۲ س. م.» اشتباه می باشد، بر مبنای قاعده 2.5D2، هرگاه پهنای جلد از نصف ارتفاع کمتر، یا از ارتفاع بیشتر باشد، بعد از ارتفاع می آید و قبل از آن علامت (X) گذاشته می شود، بنابراین صحیح «۱۷/۵ × ۱۲ س. م.» است.

۲-۲۳. در صفحه ۱۶۲، ارجاعات پایان قاعده، (2.7B11 و 2.7C7) آمده است که (2.5C7 و 2.7B11) صحیح است.

۲-۲۴. در صفحه ۱۶۷، مثال دوم انگلیسی ذیل قاعده (2.7B3)، Spin title ذکر شده، که title from spine صحیح می باشد.

۲-۲۵. اشکالات تایپی

صفحه	سطر	اشکال تاپی	صحیح
۲۵	۴	1.9F1	1.1F9
۲۹	۸	نه استفاده	به استفاده
۲۹	۹	1.0	1.0C
۳۱	۱۰	elcted	elected
۴۲	۳	پذیر نباشد	پذیر باشد
۴۳	۱۲	...choir : pour...	...choir = pour...
۴۳	۱۹	[برگزیده احکام - منتخب الاحکام]	[برگزیده احکام = منتخب الاحکام]
۴۸	۱۹	Salter	Salter]
۵۲	۱	[GMD}	[GMD]
۹۱	۱۴	توصیف مواد پیاپندی و	توصیف مواد جغرافیایی و
۶۵	۱۶	London : New York	London ; New York
۶۸	۱۸	[بی جا]	[بی جا]
۷۱	۱۷	-Cleveland :	-Ohio :
۷۲	۱۶	نخست آ، ده، یک...	نخست آمده یک...
۷۷	۱۵	1971 [distribu...]	1971 [distribu...]
۸۴	۱۰	:33 □ rpm:	:33 1/3 rpm
۹۷	۲۳	استفاد کنید	استفاده کنید
۱۰۳	۲۲	v. 4. In.... - The phantom	v. 4. In... - v. 5. The phantom
۱۰۵	۱۲	فاصله، تیره،	فاصله، تیره،
۱۰۹	۱۸	5 v.: Ill, facsims	5 v.: Ill, facsims
۱۰۹	۱۸	+ 1 Index	+ 1 atlas
۱۰۹	۱۹	p.; 32 cm.)	p.; 32 cm.)
۱۱۵	۲۱	نجف، مطبعه الحیدریه	نجف: مطبعه الحیدریه
۱۳۳	۷	ایده ولوژی	ایدئولوژی
۱۳۶	۸	شرح ویرایش مربوط به	شرح مسئولیت مربوط به
۱۴۹	۶	366, 98, [99] p.	366, 98, [99] p.
۱۶۲	۳	(رنگی: ۳۷ س.م.)	(رنگی: ۳۷ س.م.)
۱۷۵	۲۰	.no.HE20...	.no: HE20...
پشت جلد	۳	Catalouging	Cataloguing